

1 Какви са условията за получаване на развод?

Предпоставката за получаване на съдебно решение за развод е иницирането на подходящо съдебно производство за развод (гражданско или охранително) от лице или лица, които имат право на иск (*locus standi*) съгласно разпоредбите на член 50, член 369 и член 453 от Закона за семейните производства (*Obiteljski zakon*) (*Narodne Novine* (NN; Държавен вестник на Република Хърватия), № 103/15, наричан оттук нататък: „ОбЗ от 2015 г.“). Ако съпрузите имат общо малолетно или непълнолетно дете, молбата за развод по взаимно съгласие трябва да бъде придружена от необходимите приложения (доклад за задължителното консултиране и план за съвместно упражняване на родителски контрол — член 55 във връзка с член 456 от ОбЗ от 2015 г.). Подобни разпоредби се прилагат, когато съпрузите имат общо малолетно или непълнолетно дете и само единият от съпрузите е подал молба за развод (доклад за задължителното консултиране и доказателство за участие в първата среща по семейна медиация — член 57 във връзка с член 379 от ОбЗ от 2015 г.).

2 Какви са основанията за развод?

Предпоставките за развод се уреждат от разпоредбите на член 51 от ОбЗ от 2015 г. Съгласно посочените по-горе правни разпоредби съдът прекратява брака: 1. ако е налице споразумение между съпрузите за развод, 2. ако е определено, че брачните отношения между съпрузите са сериозно и трайно разстроени, или 3. ако е изминала една година от „прекратяването на брачния съюз“.

3 Какви са правните последици от развода за:

3.1 личните отношения между съпрузите (напр. фамилното име)

Една от правните последици от прекратяването на брака е прекратяването на индивидуалните права и задължения на съпрузите (членове 30—33 от ОбЗ от 2015 г.). В Закона за семейните производства изрично се определя, че в случай на прекратяване на брака (чрез унищожаване или развод) всеки от бившите съпрузи може да запази фамилното име, което е притежавал към момента на прекратяване на брака (член 48 от ОбЗ от 2015 г.).

3.2 подялбата на имуществото на съпрузите

Преди прекратяването на съпругеската имуществена общност (в споразумение или чрез прекратяване по съдебен ред — в рамките на охранително производство) най-често срещаният въпрос е свързан с разграничаването на правата и вещите, които са част от съпругеската имуществена общност, и правата и вещите, които представляват отделно имущество на единия или на другия съпруг (разграничаване на трите групи имущество). Тези въпроси се решават чрез образуване на гражданско производство съгласно съответните разпоредби от ОбЗ (членове 34—39 и членове 43—46 от ОбЗ от 2015 г.), ако съпрузите не са в състояние да постигнат споразумение относно разпределянето на общата собственост (брачен договор — членове 40—42 от ОбЗ от 2015 г.), с алтернативното прилагане на Закона за собствеността и другите вещи права, Закона за гражданските задължения, Закона за поземления регистър, Закона за търговските дружества, Закона за принудителното изпълнение и Гражданския процесуален закон (член 38, член 45 и член 346 от ОбЗ от 2015 г.).

3.3 малолетните и непълнолетните деца на съпрузите

Правните последици от прекратяването на брака, които се отнасят до малолетни или непълнолетни деца, включват няколко важни въпроса: с кого от родителите ще живее детето след прекратяването на брака, определяне на договореностите с другия родител, издръжката на детето, как ще бъдат организирани останалите области, свързани с родителската грижа (представяване на детето, извършване на правни действия, управление и разпореждане с имуществото на детето, образование и здраве на детето и др.). Съпрузите могат да постигнат споразумение относно тези правни последици от развода (споразумение относно съвместната родителска грижа), а оттам да изберат по-простена и по-бърза извънсъдебна бракоразводна процедура. (член 52, членове 54—55, член 106, членове 453—460 от ОбЗ от 2015 г.). Ако съпрузите не постигнат споразумение относно съвместната родителска грижа, което включва споразумение относно съответните правни последици от развода, решението по тези въпроси се постановява автоматично от съда в съдебното производство, образувано чрез предявяване на иск за развод (членове 53—54, членове 56—57 и член 413 от ОбЗ от 2015 г.). Въпреки това съществува възможност родителите да постигнат споразумение относно правните последици от развода в хода на съдебното бракоразводно дело. В този случай съдът ще постанови решението си въз основа на споразумението между родителите, ако прецени, че то е във висшия интерес на детето (член 104/3 във връзка с член 420 от ОбЗ от 2015 г.).

3.4 задължението за изплащане на издръжка на другия съпруг?

Законът за семейните производства предвижда възможността единият от съпрузите да поиска издръжка, преди бракоразводното дело да е приключило. Ако в хода на бракоразводно дело не е подадено искане за издръжка, бивш съпруг може да заведе иск за издръжка в срок до шест месеца от окончателното прекратяване на брака, ако условията за издръжка, които са съществували към момента на приключване на бракоразводното дело, продължават да съществуват до приключване на делото за издръжка (членове 295—301, членове 423—432 от ОбЗ от 2015 г.). Правните условия за присъждане на издръжка са, че ищецът не разполага с достатъчно средства, за да се издържа сам или не е в състояние да го направи със собствени средства, и не е в състояние да работи или да намери работа, при условие че съпругът, изплащащ издръжката, има достатъчно средства и възможности да изпълни този ангажимент (член 295 от ОбЗ от 2015 г.). Издръжката се присъжда за определен период от време. Разпоредбите на член 298 от ОбЗ от 2015 г. гласят, че издръжката за съпруг/а може да бъде присъдена за срок до една година, в зависимост от продължителността на брака и възможността на ищеца да получава по друг начин адекватно препитание в обозримо бъдеще. В ОбЗ от 2015 г. се предвиждат също и начините и условията за плащане на издръжката. Съгласно разпоредбите на член 296 от ОбЗ от 2015 г. издръжката се присъжда като редовна месечна сума, която се плаща предварително. Възможно е обаче по искане на един от двамата съпрузи съдът да разпорежи, плащането да бъде под формата на еднократна сума, в зависимост от обстоятелствата по делото. В съответствие с разпоредбите на член 302 от ОбЗ от 2015 г. съпрузите могат да сключат споразумение за издръжка в случай на развод (член 302, членове 470—473 от ОбЗ от 2015 г.).

4 Какво на практика означава правният термин „законна раздяла“?

В хърватското семейно право няма термин, който да отговаря на „законна раздяла“. Съответстващият на „законна раздяла“ термин в настоящото законодателство е „прекратяване на брачния съюз“ (*prestanak bračne zajednice*). „Прекараването на брачния съюз“ настъпва, ако съпрузите

прекратят всички взаимоотношения, които обикновено съществуват при съжителство, т.е. ако те вече не желаят да живеят заедно като съпруг и съпруга и да споделят и изпълняват специфичното съдържание на съпружеското съжителство. Прекратяването на брачния съюз има значение в областта на семейното право, тъй като в съответствие с член 51 от ObZ от 2015 г. едно от правните основания за прекратяването на брака е изтичането на период от повече от една година от прекратяване на брачния съюз. Прекратяването на брачния съюз също има специфично значение при определяне на имуществените отношения между съпрузите, тъй като съгласно член 36 от ObZ от 2015 г. имуществото, което съпрузите са придобили чрез работа в рамките на брачния съюз (за разлика от продължителността на брака) или което произхожда от това имущество, се счита за съпружеска имуществена общност.

5 Какви са условията за законна раздяла?

В хърватското семейно право няма термин, който да отговаря на „законна раздяла“. Съответстващият на „законна раздяла“ термин в настоящото законодателство е „прекратяване на брачния съюз“ (*prestanak bračne zajednice*). В Закона за семейните производства не са предвидени условия за „прекратяване на брачния съюз“, тъй като брачният съюз е правен стандарт и представлява съдържанието на съпружеското съжителство. Прекратяването на брачния съюз настъпва, ако съпрузите прекратят всички взаимоотношения, които иначе включва съпружеското съжителство, т.е. ако те вече не желаят да живеят като брачна двойка и да изпълняват специфичното съдържание на тази връзка (напр. спират да общуват и т.н.). На практика прекратяването на брачния съюз най-често се проявява, като единият от съпрузите напусне общия дом и другия съпруг.

6 Какви са правните последици от законната раздяла?

В хърватското семейно право няма термин, който да отговаря на „законна раздяла“. Съответстващият на „законна раздяла“ термин в настоящото законодателство е „прекратяване на брачния съюз“ (*prestanak bračne zajednice*). „Прекратяването на брачния съюз“ има значение в областта на семейното право, тъй като в съответствие с член 51 от ObZ от 2015 г. едно от правните основания за прекратяване на брака е изтичането на период от повече от една година от „прекратяването на брачния съюз“. „Прекратяването на брачния съюз“ има и специфично значение при определяне на имуществените отношения на съпрузите, тъй като съгласно член 36 от ObZ от 2015 г. имуществото, което съпрузите са придобили чрез работа по време на брачния съюз (за разлика от продължителността на брака) или което произхожда от това имущество, се счита за съпружеска имуществена общност. Логиката на този закон е, че продължителността на брачния съюз не трябва да съвпада изцяло с продължителността на брака, особено когато бракът завършва с развод. По правило прекратяването на брачния съюз настъпва, преди да започне бракоразводното дело. Поради това бракоразводните дела могат да продължат и след „прекратяването на брачния съюз“, което обикновено се случва (особено ако в производството са използвани средства за правна защита).

7 Какво означава на практика терминът „унищожаване на брака“?

„Унищожаването на брака“ (*poništaj braka*) е едно от основанията за прекратяване на брака (член 47 от ObZ от 2015 г.) и представлява един от трите брачни спора, уреждани от хърватската съдебна система (член 369 от ObZ от 2015 г.). „Унищожаването на брак“ представлява санкция в областта на семейното право по отношение на брак, който е бил сключен в противоречие с разпоредбите, уреждащи действителността на брака (член 25—29 от ObZ от 2015 г.), и се осъществява в рамките на съдебно производство, образувано с предявяване на иск (член 369 от ObZ от 2015 г.). Разпоредбите относно „унищожаване на брака“ се прилагат, ако бракът не е действителен (член 29, член 49, членове 369—378 от ObZ от 2015 г.).

8 Какви са условията за унищожаване на брака?

Брак, който е сключен в противоречие с разпоредбите на членове 25—28 от ObZ от 2015 г. (бракът е сключен от непълнолетни лица; лица, които не притежават способността да различават доброто и злото; лица, лишени от правоспособността да правят изявление по отношение на личното си положение; лица, които са кръвни роднини; лица, които са осиновени, или ако булката или младоженецът имат предишни бракове или сериозно партньорство), е недействителен и по отношение на него се прилагат разпоредбите за „унищожаване на брака“ (член 29 от ObZ от 2015 г.).

9 Какви са правните последици от унищожаването на брака?

Правните последици от „унищожаването на брака“ се уреждат по същия начин, както при прекратяване на брака чрез развод (вж. отговора на въпрос 3).

10 Съществуват ли алтернативни извънсъдебни способи за решаване на въпросите, свързани с развода, без да се стига до съд?

В хърватската правна система разводът се урежда като съдебно производство, без да е възможно провеждането на извънсъдебна бракоразводна процедура. Въпреки това един от основните принципи на семейното право, който е от особено значение в бракоразводното дело, е принципът на уреждане на семейните отношения по взаимно съгласие, чрез който се насърчава уреждането на семейните отношения по взаимно съгласие, като се подчертава, че това е задача на всички органи, които предоставят професионална помощ на семейството или вземат решения относно семейните отношения (член 9 от ObZ от 2015 г.). Поради това семейното право предвижда два вида извънсъдебни процедури, чиято цел включва уреждането на свързани с развода въпроси по взаимно съгласие: задължително консултиране (членове 321—330 от ObZ от 2015 г.) и семейна медиация (членове 331—344 от ObZ от 2015 г.). Задължителното консултиране се провежда от екип от експерти от Министерството на социалните грижи и представлява форма на подкрепа за членовете на семейството (напр. съпрузи, които възнамеряват да започнат бракоразводно дело и които имат общо малолетно или непълнолетно дете), за да се постигнат консенсусни решения относно семейните отношения, като се обръща специално внимание на защитата на семейните отношения, които засягат всяко дете (напр. разработване на план за съвместна родителска грижа — споразумение относно правните последици от развода, в което трябва да се посочват подробно: мястото и адресът на пребиваване на детето, времето, което детето ще прекарва с всеки от родителите, как ще бъде споделена информацията относно постигането на съгласие за важни решения, каква част от важната за детето информация ще бъде споделена, размерът на издръжката като задължение на родителя, с когото не живее детето, както и как ще бъдат решавани бъдещи въпроси), както и относно правните последици от липсата на такова споразумение и образуване на съдебно производство за вземане на решение относно личните права на детето. Семейната медиация е процедура, при която страните се опитват да постигнат взаимно решение по семейни спорове с помощта на един или повече семейни медиатори. Основната цел е да се изготвят план за съвместна родителска грижа и други споразумения, свързани с детето, както и с всички други въпроси от материално и нематериално естество.

11 Къде се подава заявление (иск/искане) за развод/законна раздяла/унищожаване на брака? Какви формалности трябва да бъдат спазени и какви документи трябва да бъдат приложени към заявлението?

Съпрузи, които няма общо малолетно или непълнолетно дете, могат да предприемат съдебни действия, като единият от съпрузите подаде молба за развод или като и двамата съпрузи подават молба за развод по взаимно съгласие (член 50 от ObZ от 2015 г.). И в двата случая извънсъдебната процедура по задължително консултиране (форма на експертна помощ за членовете на семейството за постигане на консенсусни решения относно семейните отношения, осъществявана от екип от експерти от Министерството на социалните услуги) не се прилага (членове 321—322 от ObZ от 2015 г.) и съпрузите започват (съдебно или извънсъдебно) бракоразводно дело, което представлява сравнително лесна и бърза процедура. Посоченото по-горе се прилага съответно за съдебна процедура за унищожаване на брак, когато съпрузите нямат общо малолетно или непълнолетно дете.

Съпрузите, които имат общо малолетно или непълнолетно дете, могат да образуват съдебно производство, като единият съпруг предяви иск или и двамата съпрузи подадат молба за развод по взаимно съгласие (член 50 от ОбЗ от 2015 г.). Преди обаче да се образува бракоразводно производство (чрез иск или подаване на молба за развод по взаимно съгласие), когато има общо малолетно или непълнолетно дете, съпрузите са задължени да участват в извънсъдебна процедура по задължително консултиране (форма на експертна помощ за членовете на семейството за постигане на консенсусни решения относно семейните отношения, което се осъществява от екип от експерти от Министерството на социалните услуги) (членове 321—322 от ОбЗ от 2015 г.). Целта на тази процедура е на съпрузите да се предостави професионална помощ, която включва съставяне на споразумение за съвместна родителска грижа — споразумение относно правните последици от развода, в което трябва да се посочват подробно: мястото и адресът на пребиваване на детето; времето, което детето ще прекарва с всеки от родителите; как ще бъде споделяна информация за важни решения; каква част от важната за детето информация ще бъде споделяна; размерът на издръжката като задължение на родителя, с когото не живее детето, както и как ще бъдат решавани бъдещи въпроси). Родителите могат да изготвят споразумението за съвместна родителска грижа в хода на процедурата по задължително консултиране, макар че могат също така да го изготвят независимо или по време на процедурата по семейна медиация (извънсъдебна процедура, при която страните се опитват да постигнат разрешаване на спорове относно семейните отношения по взаимно съгласие с помощта на един или повече семейни медиатори — член 331 от ОбЗ от 2015 г.). Чрез изготвяне на споразумение за съвместна родителска грижа съпрузите могат да започнат по-опростена и по-бърза извънсъдебна процедура по развод, която започва с подаване на молба (член 52, членове 54—55, член 106, членове 453—460 от ОбЗ от 2015 г.). Съпрузите, които имат общо малолетно или непълнолетно дете, са задължени да представят доклад относно задължителното консултиране, посочено в член 324 от ОбЗ от 2015 г., заедно с молбата си за развод по взаимно съгласие, както и споразумение за съвместна родителска грижа, както е посочено в член 106 от ОбЗ от 2015 г. (член 456 от ОбЗ от 2015 г.).

Ако съпрузите не изготвят споразумение за съвместна родителска грижа, което включва споразумение относно правните последици от посочения по-горе развод, решението по тези въпроси се постановява *служебно* от съда в съдебно производство, образувано чрез предявяване на иск за развод (членове 53—54, членове 56—57 и член 413 от ОбЗ от 2015 г.). Ако съпрузите имат общо малолетно или непълнолетно дете, те са задължени да приложат към своя иск за развод доклад относно задължителното консултиране по член 324 от ОбЗ от 2015 г., както и доказателство за участието си в първата среща по семейна медиация (член 379 от ОбЗ от 2015 г.).

12 Може ли да бъде получена правна помощ за покриване на разходите по производството?

В Хърватия правната помощ и възможността за освобождаване от плащане във връзка със съдебно производство и освобождаване от плащане на съдебни такси се уреждат от Закона за безплатната правна помощ (*Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*) (*Narodne Novine* (NN; Държавен вестник на Република Хърватия), № 143/2013 — наричан по-нататък „ZBPP“). Лицата могат да използват първична правна помощ във всички производства, включително брачни спорове и други производства в областта на семейното право, при условие че отговарят на законовите изисквания (членове 9—11 от ZBPP). Лицата могат да използват вторична правна помощ в производства в областта на семейното право и в други, определени от закона производства, при условие че отговарят на законовите изисквания (членове 12—25 от ZBPP). Въпросът, свързан с получаване на решение за освобождаване от плащане във връзка със съдебно производство за конкретни производства, включително в областта на семейното право, се урежда от разпоредбите на член 13, параграф 3 от ZBPP. Въпросът, свързан с получаване на решение за освобождаване от плащане на съдебни такси за всички производства, включително за производство в областта на семейното право, се урежда от разпоредбите на член 13, параграф 4 от ZBPP. Особено внимание трябва да се обърне на разпоредбите: а) уреждащи предоставянето на вторична правна помощ без определяне на финансовото положение на въпросното лице (член 15 от ZBPP), б) уреждащи процеса на получаване на вторична правна помощ (членове 16—18 (Член 19 от ZBPP), в) уреждащи обхвата на предоставяне на вторична правна помощ (член 19 от ZBPP), г) уреждащи процедурни въпроси и други въпроси, които са важни за получаване на безплатна правна помощ (членове 20—25 от ZBPP). В същото време трябва да се обърне внимание и на член 6 от Закона за съдебните такси (*Zakon o sudskim pristojbama*) (*Narodne Novine* (NN; Държавен вестник на Република Хърватия), № 74/95, 57/96, 137/02, (26/03), 125/11, 112/12, 157/13, 110/15) във връзка със страните, които винаги са освободени от плащането на съдебна такса.

13 Възможно ли е да се обжалва решение за развод/законна раздяла/унищожаване на брака?

Обжалването на съдебно решение, отнасящо се до развод или унищожаване на брака, е възможно. И двете страни имат това право в хода на производството. Законът за семейните производства не урежда изрично обжалването при брачни спорове, но разпоредбите на член 346 определят алтернативно приложение на разпоредбите на Гражданския процесуален закон (*Zakon o parničnom postupku*) (*Narodne Novine* (NN; Държавен вестник на Република Хърватия), № 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13 и 89/14, наричан оттук нататък: „ZPP“).

В член 348 от ZPP се уреждат обжалвания срещу присъди, докато в член 378 се уреждат обжалвания на решения. Що се отнася до средствата за правна защита, ОбЗ от 2015 г. гласи, че не е допустимо преразглеждане (член 373 от ОбЗ от 2015 г.) на решения за присъди, постановени на втора инстанция в рамките на брачен спор.

14 Какво следва да се направи, за да се признае в държавата членка решение за развод/законна раздяла/унищожаване на брака, което е издадено от съд в друга държава членка?

Съгласно член 21 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност (Регламент Брюксел IIa), решение, постановено в една държава членка, се признава в друга държава членка без изискване за специални процесуални действия (член 21, параграф 1), макар че съгласно член 21, параграф 3 всяко заинтересовано лице може да подаде искане решението да бъде или да не бъде признато. В този случай молбите за признаване или непризнаване се разглеждат в зависимост от териториалната компетентност на съответния съд, включен в списъка, изпратен от всяка държава членка на Комисията в съответствие с член 68, във формата, предвидена в член 37 от Регламент Брюксел IIa. Освен това следва да се отбележи, че без да се засягат разпоредбите на член 21, параграф 3 от Регламент Брюксел IIa, не се изискват специални процесуални действия за актуализиране на регистрите за гражданско състояние на държава членка на основание решение за развод, законна раздяла на съпрузи или унищожаване на брака, постановено в друга държава членка и неподлежащо на обжалване в по-горен съд съгласно законодателството на тази държава членка.

15 Към кой съд следва да се обърне, за да се противопоставя на признаването на решение за развод/законна раздяла/унищожаване на брака, издадено от съд в друга държава членка? Каква е процедурата в такива случаи?

Молбите за признаване или непризнаване (член 21, параграф 3 от Регламент Брюксел IIa) се разглеждат в зависимост от териториалната компетентност на съответния съд, включен в списъка, както е посочено в отговора на въпрос № 14. В този случай се прилага процедурата съгласно раздел 2, глава III от Регламент Брюксел IIa.

Средството за правна защита, т.е. обжалване по член 33 от Регламент Брюксел IIa се подава във второинстанционните (окръжни) съдилища от първоинстанционния съд, който е постановил решението (съдебна или местна компетентност от посочения по-горе списък).

16 Кой е приложимият закон при бракоразводни дела, когато съпрузите не живеят в държавата членка на съда, който разглежда делото, или са граждани на различни държави?

Приложимото право по отношение на развода е правото на държавата, чиито граждани са съпрузите към момента на предявяване на иска.

Ако към момента на предявяване на иска съпрузите са граждани на различни държави, се прилага кумулативно правото на държавите, чиито граждани са те, член 35, параграф 2 от Закона за уреждане на стълкновения с правната уредба на други държави в някои отношения (*Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima*) (*Narodne Novine* (NN; Държавен вестник на Република Хърватия), № 53 /91, 88/01). Ако бракът не може да бъде прекратен съгласно правото на държавите, чиито граждани са съпрузите, се прилага хърватското право, при положение че към момента на предявяване на иска единият от съпрузите е с постоянно местопребиваване в Хърватия.

Ако единият от съпрузите е хърватски гражданин без постоянно местопребиваване в Хърватия и бракът не може да бъде прекратен съгласно правото, посочено в член 35, параграф 2 от Закона за уреждане на стълкновения с правната уредба на други държави в някои отношения, се прилага хърватското право.

Последна актуализация: 23/08/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.